СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Людмила Иванова

за дисертационен труд на тема „Die wechselseitige Beeinflussung von Erst- und Zweitsprache bei der Textproduktion“
представен от Пламен Цветков Цветков, редовен докторант
към Катедрата по германистика и скандинавистика на СУ „Св. Климент Охридски”
за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
област на висшето образование 2. Хуманитарни науки
по професионално направление 2.1. Филология (Стилистика на немския език)

Пламен Цветков, редовен докторант към Катедрата по германистика и скандинавистика при СУ „Св. Кл. Охридски”, е представил дисертационен труд на тема „Взаимното влияние между родния и първия чужд език при създаването на текст”. Приложената документация е пълна, със спазени процедурни изисквания за защитата на труда.

Дисертационният труд (в обем от 273 с.) проучва експериментално взаимните влияния между родния и първия чужд език при създаването на писмен текст (наративни и аргументативни текстове в училище). Темата се вписва в съвременните научни търсения (с акцентите в областта на лингвистиката на текста, многоезичието, връзката език-култура, езиковите контакти и значимостта на родния/първия език за усвояване на следващи чужди езици), но има и съществена практическа значимост в родни условия с насочване на вниманието към обективните и субективните фактори, определящи успешната писмена комуникация (периодично се тематизират негативните резултати от международните проучвания ПИЗА относно уменията на българските ученици да четат и разбират текст, без да се обръща внимание на умението за съставяне на текст, според мен в значителна степен предопределящо дефицитите в рецепцията).

Трудът се състои от увод, три глави, библиография, списък на съкращенията, корпус и приложение, с което отговаря на структурата на този научен жанр. Прави впечатление компетентността на автора да структурира текста си прегледно за читателя (както като макроструктура, така и чрез използване на визуализиращи елементи), с което се открояват тезите и резултатите от проучването.

В увода (с. 5-9) се представят предметът и целите на изследването, както и структурата на работата. В центъра на вниманието е компетентността на ученици от 8., 10. и 12. клас за създаване на писмени наративни и и аргументативни текстове на роден и първи

чужд език, на ниво макроструктура. Поставените от докторанта задачи кореспондират с логиката на проучването: след преглед на публикации по аспектите на темата (процес на писане на текстове на роден и чужд език, лингвистика на текста, многоезичие и езикови контакти) да се формира теоретичната рамка на изследването, да се създаде модел за анализ (като се формулират критерии за класификация на разглежданите текстове и се определят нивата, на които ще се осъществи емпиричният анализ) и след описание на установените взаимодействия да се изяснят причините за тях. Използваните методи (наблюдение, индукция, дедукция, проверка и оценка) са адекватни на заявения изследователски интерес.

В глава 2. на представения труд (с. 10-74) се разглеждат основните моменти, детерминиращи рамката на изследването. Напълно естествено отправна точка представлява процесът на писане, при разглеждането на който авторът показва много добра осведоменост, суверенност при избора на автори и коментара на техните възгледи. Изведените идеи: процесът на писане е комплексен, подчинен на комуникативни цели и съдействащ за развитието на други компетентности (с. 25) са важни със своята значимост за чуждоезиковото обучение. Вторият момент е ситуиране на изследването в лингвистиката на текста с ракурс към чуждоезиковото обучение. Важните моменти тук са: културната специфика на текста, намираща отражение в различните текстови жанрове; двойната функция на текста в ЧЕО като средство и цел за овладяване на езика; рецептивното и продуктивното измерение на понятието „текстова компетентност”. Изводът от направения преглед на теоретични постановки е, че концепциите за развитието на визираната текстова компетентност в чуждоезиковото обучение следва да се опират не само на постановките на лингвистиката на текста, а да са тясно свързани с концепцията за многоезичието и да отчитат резултатите от съпоставителните изследвания на различни езици (с. 39). Така проблематиката на многоезичието и езиковите контакти естествено и закономерно се тематизира в раздел 2.3. на работата, като са приведени примери за подвеждащото влияние както на родния, така и на първия чужд език (най-често английски) на различни нива на езикова употреба. Тук би могло да се възрази доколко примерът за влияние върху словореда (пример 1 с. 55) е убедителен въпреки направеното под линия уточнение. В подглава 2.4. са представени основните модели, по които ще се извършва емпиричният анализ на текстовете от корпуса на изследването (Забележка: заглавието на подглавата на с. 58 е подвеждащо в известна степен - акцентът пада не толкова

върху заявените „видове ученически съчинения с наративен и аргументативен характер”, а върху моделите за анализ). Удачно са избрани основните аспекти: лингвистични, текстолингвистични, комуникативни. Подчертаването на културната специфика при изграждането на наративни и аргументативни текстове на чужд език (срв. определението им като „културни хибриди” с. 69) е значимо, макар и да не се е превърнало в централен обект на разглеждане.

В трета глава (с. 75-126) е представен детайлно осъщественият емпиричен анализ на базата на 320 написани от ученици наративни и аргументативни текстове на роден и немски език. Положително впечатление прави прецизното представяне на експерименталните групи с аргументиране на критериите за подбора им, както и на условията за изпълнение на задачата. На съпоставителен анализ се подлагат дължината на текстовете и тяхната макроструктура в рамките на моделите на Буеке и др., Аугст/Файгел. Изхожда се от хипотези, които се верифицират с помощта на статистически анализ. Тук бих искала да подчертая двата извода от емпиричното проучване, които – ако бъдат приложени в посока синхронизиране на учебните планове по роден и чужд език – биха били полезни за повишаване на общата текстова компетентност на учениците: доказаното влияние на придобитата в родноезиковото обучение текстова компетентност при писане на текстове от тип „разказване” върху писането на подобни текстове на чуждия език и влиянието на усвоените в изучаването на чуждия език аргументативни модели върху писането на аргументативни текстове на роден език. В първия случай се дава „зелена светлина” за интегриране на умения и знания от родния език в усвояването на чуждия, във втория случай биха се избегнали дефицити при създаването на аргументативни текстове на роден език.

В заключителната глава (с. 127-129) се обобщават резултатите и се обръща внимание на приложимостта на методиката в други емпирични проучвания, както и на възможността за разширяване на базата за установяване на езикови контакти (напр. при последващо изучаване на нови езици).

Работата е написана на добър немски език. При евентуално подготвяне на труда за печат бих препоръчала коректурно четене за изчистване на допуснати – очевидно технически – грешки.

Приносни моменти:

1. Дисертационният труд е принос в областта на лингвокултурологичните изследвания за двойката български и немски език. С доказаното взаимно (двупосочно) влияние между роден и чужд език се подкрепя тезата, че роднят език не бива да се изключва от ЧЕО. Което пък подкрепя продуктивната идея за положителния трансфер при контакт между различни езици.
2. Установява проблемни зони за българските ученици, изучаващи немски език, на които следва да се обърне внимание в ЧЕО.
3. Убедително показва как процесът на писане стимулира развитието на други умения, свързани както с формиране на обща текстова компетентност, така и с цялостното личностно развитие.
4. Дава импулси и методика за по-нататъшни изследвания на междуезиковите взаимодействия.

По темата на дисертацията са публикувани 9 статии (2 в съавторство), повечето в чуждестранни сборници. Положително следва да се оцени фактът, че докторантът е представял отделни аспекти от проучванията си и извън страната, пред различни международни научни форуми, и е доразвил в дисертационния труд тезите си. За по-широките научни интереси свидетелстват и посочените в автореферата публикации по други теми. Авторефератът отразява съществените моменти от труда и приносните моменти.

Заключение

Представеният от Пламен Цветков Цветков дисертационен труд има качествата на оригинално научно изследване. Показва много добра осведоменост на докторанта по разглежданите проблеми, компетентност при избора на референтни източници и суверенно боравене с тях, способност за отговорно гарантиране на емпирична база за изследване, обработка на материала и изводи от осъществените наблюдения. Независимо от направените бележки, на базата на посочените приноси, препоръчвам на уважаемите членове на Научното жури положителна оценка за присъждане на образователната и научна степен „доктор” в област на висшето образование 2. Хуманитарни науки, по професионално направление: 2.1. Филологии (Стилистика на немския език).

В. Търново

11.12.2014 г. доц. д-р Людмила Иванова